

вращению детской безнадзорности 2003 года впервые на уровне государства был определен комплекс мероприятий, которые способствовали решению указанной проблемы. В отношении определения терминологии надо сказать, что ни первая, ни вторая государственная программа по преодолению детской беспризорности и безнадзорности на 2006-2010 четко не определили такие понятия как «беспризорность» и «безнадзорность». Говоря о «беспризорности» и «безнадзорности» как о социальном явлении. Согласно второй государственной программе беспризорными и безнадзорными детьми являются дети, которые были покинуты родителями или сами покинули семью, в которой не создано нормальных условий для жизни и полноценного развития, занимающиеся бродяжничеством, попрошайничеством, кражами, систематически употребляющие алкогольные напитки, токсичные и наркотические вещества.

На сегодняшний день основным законом, определяющим терминологию и положение беспризорных и безнадзорных детей, является закон Украины «Про основы социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей» от 02.06.2005 года. В нем устанавливаются такие понятия как «бездомность», «бездомное лицо», «беспризорное лицо», «беспризорные дети», «дети-сироты». Надо отметить, что данные определения далеки от совершенства, некоторые страдают явными неточностями и тавтологией. Например, такое понятие как «бездомное лицо» – лицо, которое находится в социальном положении бездомности. Определение понятия через это же понятие. Далее: к бездомным лицам принадлежат беспризорные лица и лица, которые имеют убежище. Возникает вопрос, что понимать под понятием «убежище»? Понятие «беспризорного лица» непонятно зачем ограничивается ещё и возрастными рамками («беспризорное лицо – совершеннолетнее лицо»), после чего ниже дается определение «беспризорных детей».

Все эти неточности порождают определенную путаницу при определении тех категории лиц, на которых распространяется действие данного закона и государственной программы, что снижает эффективность борьбы и профилактики с данным явлением. Данная ситуация требует дальнейшего изучения и усовершенствования.

Калініна А. В.

*Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
ім. акад. В. В. Сташица Національної академії правових наук України,
аспірант*

ЗЛОЧИННІСТЬ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ЯК ВАГОМА СКЛАДОВА ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Міграція в сучасному світі все більше набуває глобального характеру. Зміна місця проживання для людини є природним процесом, пов'язаним з її прагненням до покращення умов життя. Але міграційні

процеси на рубежі ХХ – ХХІ ст. набули настільки масштабного характеру, що їх почали порівнювати з Великим переселенням народів середньовічної доби. Найбільші потоки мігрантів прямують із країн так званого Третього світу до індустріально розвинених регіонів Північної Америки та Європи. Процес міграції охоплює два явища: еміграцію (виїзд громадян за межі країни проживання в іншу країну на довгострокове перебування або постійне проживання, який обов'язково передбачає перетинання державного кордону) та імміграцію (в'їзд громадян інших держав у країну на довгострокове перебування або постійне проживання).

Імміграція з моменту її наукового виокремлення як особливого суспільного феномену завжди розглядалася в якомусь контексті – економічному чи соціальному, історичному чи культурному, демографічному чи етнічному. Імміграційні процеси зазвичай сильно детерміновані змінами, які відбуваються в житті суспільства, і в цьому сенсі вони є своєрідним індикатором розвитку будь-якої з його сторін – політичної, правової, економічної, етносоціальної і. т.п., тобто охоплюють декілька аспектів одночасно (Черепанов І. З. Вопросы исследования иммиграции в контексте безопасности // Юридические науки. – 2007. – № 4. – С. 34).

Для приймаючих держав імміграція є одночасно і вирішенням, і джерелом проблем. З одного боку, саме за рахунок міграції заповнюються прогалини в галузях народного господарства. З іншого боку, імміграція робить свій вклад у загострення соціальних, політичних та соціально-психологічних проблем у приймаючих державах (Малахов В. С. Иммиграционные режимы в государствах запада и в России: теоретико-политический аспект. Часть I // Полис. – 2010. – № 3. – С.60). Іммігрантами окрім громадян іноземних держав є також особи без громадянства.

Імміграційні процеси не оминають своїм впливом і криміногенну ситуацію в державі. Контент-аналіз повідомлень у засобах масової інформації загострює увагу на актуальності дослідження цього аспекту української злочинності. У спектрі уваги вищезазначеної проблеми знаходяться злочини, які вчиняються іноземними громадянами (особами без громадянства), що короткостроково знаходяться на території України (наприклад, приїхали у гості до родичів чи у відпустку), іноземними громадянами (особами без громадянства), які обирають Україну як транзитну державу на шляху до Російської Федерації чи держав Євросоюзу та іноземними громадянами (особами без громадянства), які тривалий час знаходяться в Україні через різні причини і обставини.

Офіційні статистичні дані останніми роками підтверджують стабільну тенденцію до зростання кількості злочинних діянь, які вчиняються іноземними громадянами (статистика злочинів, вчинених особами без громадянства офіційно не ведеться). Так, за статистичними даними МВС України кількість злочинів загальнокримінальної спрямованості, скоєних

іноземними громадянами у 2008 році становила 2788 діянь, у 2009 – 2998, у 2010 – 3524, у 2011 – 3778, у перші 9 місяців 2012 року – 2874 діяння (після набуття чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року відбулися зміни у статистичному обліку МВС). Зростає і кількість іноземних осіб, які вчинюють злочини: у 2008 році цей показник складав 1722 особи, у 2009 – 1727, у 2010 – 2134, у 2011 – 2651, у перші 9 місяців 2012 року – 1924 особи.

Тобто імміграційні процеси в Україні здійснюють досить суттєвий негативний вплив на кримінологічну безпеку країни. Російські кримінологи визначають цей вид державної безпеки як об'єктивний стан захищеності життєво важливих та інших істотних інтересів особи, суспільства та держави від злочинних посягань, які породжуються різного роду криміногенними факторами (явищами та процесами), а також усвідомлення людьми такої своєї захищеності (Див. Нечевина Н. Д., Плешаков В. А. Криминологическая безопасность в системе общественной безопасности. 1999, с.138).

Однією з основних проблем, пов'язаних з міграцією населення, є значна кількість нелегальних іммігрантів. Такі особи не тільки повноцінно не користуються власними правами, але й не можуть виконувати обов'язки, визначені державою. До того ж зв'язок нелегальних міграційних процесів із організованою злочинністю та тероризмом стає дедалі очевиднішим.

Необхідно також зазначити, що злочинність іммігрантів характеризується високим рівнем латентності, оскільки вона фіксується саме як злочинність іноземців (осіб без громадянства) лише в разі розкриття злочину та виявленні винного. Об'єктивно існують певні труднощі в розкритті такого роду справ, оскільки злочин може бути вчинено особою, яка перебувала на території України нетривалий час та на момент виявлення злочину могла вже виїхати за межі держави, на відміну від осілих іммігрантів, які тривалий час проживають в Україні, поступово асимілювалися чи можуть бути вже вивчені з точки зору спрямованості їх протиправних діянь, зв'язків з кримінальною спільнотою тощо.

Отже, виходячи з класичного визначення злочинності, злочинність іноземців та осіб без громадянства можна визначити як відносно масове, історично мінливе соціальне явище, яке має певну територіальну і часову поширеність, являє собою цілісну, засновану на статистичних закономірностях систему одиничних суспільно небезпечних діянь, заборонених кримінальним законом, суб'єктом яких є іноземець або особа без громадянства (Криминологія: Загальна та Особлива частини: за заг. ред. проф. В. В. Голіни. 2009, с. 23).

Таким чином, злочинність іноземців та осіб без громадянства є важливою складовою української злочинності, що підтверджується офіційними статистичними даними, рівнем латентності та зростаючою кількістю повідомлень у засобах масової інформації про непоодинокі випадки злочинної діяльності цієї категорії осіб.